

ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОГО ПРАВА З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті проаналізовано визначення, сутність та види самостійної роботи майбутніх фахівців у процесі їх професійної підготовки. Запропоновано шляхи реалізації видів самостійної роботи майбутніх фахівців з міжнародного права, що сприяють розвитку їх інформаційної компетентності, у курсі електронних дисциплін та дистанційного навчання.

Ключові слова: самостійна робота майбутніх фахівців, види самостійної роботи у вищій професійній освіті, інформаційна компетентність.

Відповідність системи професійної освіти майбутніх фахівців з міжнародного права сучасним вимогам суспільства є важливим фактором мотивації реформування та інтенсифікації педагогічного процесу. Вона визначається такими факторами, як готовність випускників до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства, в умовах міжнародної глобалізації, постійних змін організаційно-правових і суспільно-економічних умов ведення професійної діяльності, готовність до високого рівня конкуренції на міжнародному ринку праці, до безперервного процесу саморозвитку й удосконалення, у тому числі у міжнародному просторі освіти.

Самостійна робота студентів в умовах вищої професійної освіти є засобом досягнення декількох цілей педагогічного процесу. Завдяки самостійній роботі майбутні фахівці набувають навичок планування, організації, реалізації діяльності та самоконтролю; вона сприяє становленню самосвідомості, самовизначенню, самореалізації. Під час самостійної роботи студенти набувають ряду особистісних і професійних якостей. Раціональна організація самостійної роботи студентів виводить педагогічний процес на новий діяльнісний рівень, що сприяє активізації всього навчально-виховного процесу. Така форма роботи сприяє розширенню навчального матеріалу, вмінню працювати з різними видами інформації, з її різними джерелами розвитку логічного, критичного й аналітичного мислення.

Сучасні навчальні програми вищої професійної освіти передбачають реалізацію не менше ніж половини навчально-виховного процесу у вигляді самостійної роботи студентів. Зважаючи на велику роль, відведену самостійній роботі в сучасній освітній системі, існує багато досліджень з проблеми впровадження та реалізації самостійної роботи майбутніх фахівців в умовах системи вищої освіти (С. Архангельський, Ю. Бабанський, Н. Бойко, В. Бондар, А. Вербицький, М. Гарунов, Е. Голант, С. Зінов'єв, І. Ільясов, Б. Йогансен, В. Козаков, І. Лернер, Н. Ляшова, О. Мороз, Р. Німазов, В. Сластьонін, Л. Суценко, М. Шкіль та ін.). У дослідженнях багатьох авторів самостійна робота студентів визнана ефективним методом організації пізнавальної діяльності (А. Алексюк, В. Боднар, Т. Габай,

Б. Єсипов, Є. Машбиць, Н. Протасова, М. Солдатенко). Багато авторів пов'язують навички самостійної роботи студентів з умінням здобувати, опрацьовувати та використовувати інформацію – з інформаційною компетентністю/культурою за різними визначеннями авторів (М. Айзенберг, Н. Бойко, Г. Воробйов, І. Геллер, Н. Гендіна, М. Жалдак, Л. Макаренко, Н. Морзе, Є. Полат, Л. Савенкова та ін.).

Аналіз науково-теоретичних джерел і практичних досліджень з проблем впровадження та використання самостійної роботи довів її ефективність у процесі професійної підготовки студентів вищів. Було визначено тісний зв'язок інформаційної компетентності майбутніх фахівців та їх самостійної роботи під час навчання. Але незважаючи на актуальність цього питання та широке використання у педагогічному процесі вищої школи, проблема зведення видів самостійної роботи, що відповідають сучасним умовам освітнього простору у вищій школі та сприяють формуванню та розвитку інформаційної компетентності майбутніх фахівців, залишилась поза увагою фахівців.

Було визначено ряд суперечностей:

- зростання кількості годин, відведених робочими та навчальними планами і програмами на самостійну роботу студентів і відсутність форм роботи, що сприяють оволодінню студентами навичками самостійної роботи;
- розрахованість самостійної роботи студентів на отримання нових знань шляхом пошуку, опрацювання та використання нової інформації та її джерел, і відсутність зведеного переліку видів самостійної роботи, що сприяють формуванню навичок ефективної роботи з інформацією.

Мета статті – визначити види самостійної роботи майбутніх фахівців з міжнародного права з метою формування інформаційної компетентності.

Для реалізації мети було сформульовано такі завдання:

- проаналізувати визначення самостійної роботи майбутніх фахівців у процесі їх професійної підготовки та її сутність;
- визначити види самостійної роботи майбутніх фахівців з міжнародного права, що сприяють розвитку інформаційної компетентності;
- запропонувати шляхи реалізації видів самостійної роботи майбутніх фахівців з міжнародного права, що сприяють розвитку їх інформаційної компетентності.

Існує декілька підходів до визначення поняття “самостійна робота”. Але найбільш повним і відповідним сучасному освітньому процесу є визначення С. Архангельського, що самостійна робота – це самостійний пошук інформації та набуття знань для вирішення навчальних, наукових і професійних завдань [1]. Вона містить багато складових і відбувається індивідуально, у групах, в аудиторні чи позааудиторні години. Різні автори відводять різну роль викладачеві під час самостійної роботи студентів, що зумовлено його присутністю (під час лекцій, практичних, семінарів, заліків та іспитів за А. Молібог, Р. Німазовим) чи відсутністю (із попереднім за-

безпеченням педагогічних умов для самостійної роботи студента за відсутності викладача за У. Граф, С. Зінов'євим, І. Ільєсовим, Б. Іоганзен, В. Ляудис).

На думку Н. Ляшової, самостійна робота майбутніх фахівців має двоєдину суть, що виражається, з одного боку, у сукупності навчальних і практичних завдань і є об'єктом їх діяльності, з іншого – це спосіб виконання відповідного завдання, що виражається у самостійному пошуку інформації з метою виконання поставленого завдання. Автор зазначає, що самостійна робота не тільки сприяє розвитку професійної компетентності, а й становленню суб'єкта професійної діяльності, здатного до саморозвитку, проектування та перетворення власної діяльності [2].

Аналіз досліджень, присвячених зв'язку самостійної роботи майбутніх фахівців під час освітнього процесу та інформаційної компетентності, дав підстави зробити висновок, що більшість науковців розглядають інформаційну компетентність як ідентичну вмінню працювати з комп'ютером та в Інтернеті, що, звичайно, полегшує самостійну роботу студентів. На нашу думку, це хибне спрощення, адже, за визначенням Академічного Сенату коледжів Каліфорнії (Положення “Інформаційна компетентність у Каліфорнійських коледжах”), *інформаційна компетентність – це здатність знаходити, оцінювати та використовувати інформацію в усіх її можливих форматах*. Вона об'єднує бібліотечну грамотність, методи дослідження та технологічну грамотність, включає передбачення етичних та юридичних наслідків роботи з інформацією та потребує застосування як критичного мислення, так і навичок спілкування [3].

За визначенням американських учених, інформаційна компетентність – це перелік навичок, необхідних майбутнім фахівцям для:

- постановки проблеми дослідження;
- віднаходження необхідної інформації з різних галузей (дисциплін);
- використання технологічних засобів для розміщення та здобуття необхідної інформації;
- організації інформації;
- аналізу та обробки інформації;
- спілкування з використанням інформаційних технологій;
- розуміння етичних і правових аспектів навколишньої інформації та інформаційних технологій;
- розвитку інформаційної компетентності протягом всього життя [4].

Здійснення вищезазначених видів діяльності, що передбачає формування та розвиток інформаційної компетентності, можливе в умовах використання таких видів самостійної роботи:

- самостійна позааудиторна робота з друкованими джерелами інформації, електронними каталогами, програмами соціальних мереж, електронними виданнями, власне спілкування з можливими носіями інформаціями через засоби масового спілкування;

- аудиторні практичні заняття, семінарські заняття з використанням активних методів навчання як кейс-метод, ситуативна гра тощо;
- самостійне попереднє та підсумкове тестування, контрольні, лабораторні та практичні завдання у системі електронної дисципліни;
- дистанційне навчання.

В умовах сучасної системи професійної підготовки майбутніх фахівців з міжнародного права на особливу увагу, на нашу думку, заслуговують такі види самостійної роботи, як електронні дисципліни та дистанційне навчання. Зважаючи на те, що освіта студентів – майбутніх юристів-міжнародників має якнайбільше відповідати міжнародним вимогам та “йти у ногу” із зарубіжними вишами у контексті організації та проведення освітнього процесу, можливість навчання “на відстані”, набуття навичок “електронної освіти” та самостійного вирішення навчальних завдань є дуже важливими аспектами у професійній підготовці майбутніх фахівців з міжнародного права.

Ще одним, не менш важливим, є той факт, що пошук, відбір, опрацювання та використання, організація чи створення необхідної інформації у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з міжнародного права здійснюється іноземною мовою. Це автоматично ускладнює процес, оскільки передбачає не тільки усвідомлення інформації іноземною мовою, а й її адекватне сприйняття, вміння швидко орієнтуватися у джерелах і користувачах необхідної інформації. Водночас, для правильного сприйняття, відбору та використання інформації, найчастіше, фахівцеві з міжнародного права необхідно не тільки отримати доступ до інформації (почути, прочитати її), а й адекватно сприйняти, що передбачає знання культурних традицій співрозмовника, невербальних засобів спілкування, володіти широкими світоглядними знаннями.

Так, з метою формування інформаційної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародного права під час педагогічного експерименту було розроблено та реалізовано електронний навчальний курс “Формування інформаційної компетентності”, розроблено і реалізовано електронну програму та навчально-методичне забезпечення до електронної дисципліни “Іноземна мова” (за професійним спрямуванням, практика перекладу та ділова іноземна мова). Було розроблено види завдань і запропоновано форми їх виконання, які передбачають поетапне формування та розвиток у студентів інформаційної компетентності.

Перший етап формування інформаційної компетентності передбачає відтворення інформації у вигляді відповідей на запитання, складання короткого та детального плану, реферування, усне відтворення, переклад.

Другий етап передбачає самостійну роботу за зразком і містить завдання: укласти текст за планом чи схемою, розташувати уривки за хронологією чи логічно, укласти словник термінів до теми, зробити тезисний виклад інформації тощо. На другому етапі студенти не тільки використовують запропоновану їм інформацію, а й уже частково віднаходять джерела недостатньої.

Третій етап містить завдання відновлювального характеру: сформулювати об'єкт і мету пошуку, оцінити шляхи отримання інформації, визначити адекватні джерела для її отримання. На цьому етапі студенти вчаться самостійно визначати джерела інформації, оцінювати їх, застосовувати культурологічні та соціально-політичні знання, використовувати навички зіставлення правових та етичних норм. Приклад завдання: укласти добірку юридичної практики у визначних країнах з окремої проблеми або проаналізувати законодавчі акти визначених країн з окремої проблеми.

Четвертий етап формування інформаційної компетентності виводить студентів на новий – евристичний – рівень виконання діяльності. Він передбачає власний пошук і відбір джерел інформації, використання будь-яких юридично й етично дозволених шляхів отримання інформації. Головним показником якісного рівня інформаційної компетентності студента є його вміння розвивати ідеї проекту відповідно до знань, отриманої інформації. Прикладом такого виду роботи є укладання доповіді з теми, підготовка дебатів, виклад заперечень тощо.

П'ятий етап – творча дослідна робота. Це найвищий рівень самостійної діяльності студента. Він має довести його готовність до самостійної професійної діяльності, використання результатів дослідження та здатність змінювати стратегію пошуку за необхідності.

Попередня діагностика ефективності використання самостійної роботи та, зокрема, електронної дисципліни та курсу доводить їх ефективність у формуванні інформаційної компетентності майбутніх фахівців з міжнародного права.

Узагальнюючи вищевикладене можна зробити **висновок**, що перехід до широкого використання самостійної роботи студентів і відведення більшої частини часу навчально-виховного процесу на самостійне опрацювання студентами значної частини матеріалу та визнання її дієвим методом навчання є важливим фактором активного використання самостійної роботи в освітньому процесі.

Різні види самостійної роботи сприяють ефективному формуванню інформаційної компетентності майбутніх фахівців з міжнародного права та розвитку їх професійних умінь і навичок. Зокрема реалізація електронного курсу паралельно з аудиторними заняттями показала ефективність його використання з метою формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців з міжнародного права.

Список використаної літератури

1. Архангельский С.И. Ученый процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С.И. Архангельский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.
2. Ляшова Н.М. Особливості самостійної роботи студентів магістратури [Електронний ресурс] / Н.М. Ляшова. – Режим доступу: http://alma-mater.luguniv.edu.ua/magazines/visnyk/2011/20_ped_2.pdf.
3. Information Competency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.ucla.edu>.
4. Information Competency Graduation Requirement [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://asccc.org/node/181296>.

Гусельникова С.В. Виды самостоятельной работы будущих специалистов по международному праву с целью формирования информационной компетентности

В статье проанализированы определение, сущность и виды самостоятельной работы будущих специалистов в процессе их профессиональной подготовки. Предложены пути реализации видов самостоятельной работы будущих специалистов в области международного права, которые способствуют развитию их информационной компетентности, в курсе электронных дисциплин и дистанционного обучения.

Ключевые слова: самостоятельная работа будущих специалистов, виды самостоятельной работы в высшем профессиональном образовании, информационная компетентность.

Huselnykova S. Types of independent work of the future experts in international law in order to create information competence

In the present article there is a definition, essence and types of individual work of future professionals during their professional training. The ways of realization of individual work of future professionals in the international law that facilitates their information competency in the course of electronic disciplines and distance tuition.

Key words: independent work of future professionals, the types of independent work in higher professional education, information competence.